

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG
Fornyelse i Danmark

4. årgang nr. 6.

Allehelgen 1961.

Tanker ind under Alle Helgen.

Scm soldat sad jeg 'en aften og røg min pibe i samtale med en, jeg kendte fra dreng og nu traf igen. Han sagde da, at vi kristne var stærke i det at holde fingrene væk fra noget, så vi snavsede os til, men, syntes han, vi var svage i det at skuldre, så vi smudsede os til for andres skyld. Om han nu lige tænkte på mig, ved jeg ikke, men den svæd i mig og er ikke siden hørt op dermed.

Vi husker alle sådanne bemærkninger, der svæd i os, rev op og rensede ud, og vi skal være dybt taknemlige for dem, for de bevarede noget ægte, oprindeligt og værdifuldt i os fra forfarv. De var salt i vort liv, saltet, der bevarede det friskt for os.

Et sådant salt er selve evangeliet, som vi har det fra Bibelens "saltkrukke". Der er gemt ganske rare sager i den bibelske saltkrukke, alt det vi kan sammenfatte i Luthers ord: "Hvor syndernes forladelse er, der er liv og salighed". Men der er altså også ord, der er som det sviende og rensende salt. Vi skal være glade for, at Bibelen ikke for os, som for Jehovas vidner, er en fantastisk håndbog. Så ville den ligge i vor hånd, og vi ville lægge hånd på den, og den ville hurtigt være færdig med at være salt. Derfor er det vist rigtigt at sige, at det evangeliske salt ikke er Bibelen selv, men den forkyndelse, der opstår i kirken med Bibelen som grund. Det er først i forky delsen, at evange-

liets ord for os bliver det friske, bevarende salt.

I kirken var der mennesker, som ordet kom til, og som tog ordet sådan til sig, at ordet blev salt i dem, og dermed gennem dem også for os. Det er således hele den hel- lige, almindelige kirke, der i sin tro, sin bekendelse og lydighed, er ordets salt for os. Derfor må vi da også på Alle Helgens dag mindes dem i kirken, der var salt, så det kristne liv ikke mistede sin kraft for os. Guds kirke er saltet, så sandt der altid er nogle, i hvem ordet bliver salt, og disse Alle Helgen skal vi takke for, fordi deres ord rækker langt ud over deres tid.

Men Alle Helgens dag skal ikke blot minde os om Alle Helgen. Den vil kalde os selv ind i helligelse, i den skole, hvori alle Guds helgen har gået. Derfor kaldes vi til at blive det, vi er: Guds kirke. Guds salt er vi kun som Guds kirke, aldrig i kraft af os selv.

Men Alle Helgens dag kan vi ej heller undlade at tænke på dem, der i livet kom til at stå os nærmest, vore for- ældre, ægtefælle, søskende og venner. Deres navne blev må- ske ikke store i verden, der slet ikke lagde videre mærke til dem eller forlængst har glemt dem. Men i vor verden var de store, og vi vil ikke glemme dem, for deres lys skinner jo endnu for os. Der er vist en bog med titlen "Når lampen tændes". Det er i al fald en god titel, for vi har minder fra lampens skar. Der var et velsignet lys om os, et lys, der bragte os hygge, fred og fortrolighed, hvor livet stille kunne gro. Vi var ikke blot sammen, vi havde også noget sammen. De mennesker, vi sad under den tændte lampe med, var selv lys for os: lys i det, de var for os, og i det, de sagde til os. De havde lys i sig, der bar dem igennem alt det, de måtte igennem, og lys, der kun- ne varme os og lyse frem for os.

Vi er lykkelige, om sådanne minder stråler for os. Men lad så ikke minderne blot drage os ind i en kærlighed af samme art, hvor skøn og god den er. Lad os også efterføl- ge dem før os i den tro, som deres kærlighed til os var ud- tryk for. Alt lys kommer jo et sted fra, har en lyskilde. Vi kan ikke være i tvivl om, at lyskilden for den tro, vi var vidne til, var Jesus selv. De var lysets børn, ikke fordi de var noget i sig selv, men fordi han var dem li- vets sol.

Og nu er det så, at vi også er kaldet til at vandre vort liv som lysets børn. Det skal "kendes på os som lysets børn, at natten hun er nu omme". Natten er her hele vort

eget gamle menneske, at vi i overmod og hovmod stiller os op på stole, som drejede det hele sig om os, at vi med vor synd trækker stolen væk under andre, så de falder og måske slår sig fordærvet, og at vi i frygt for de andre og angst for os selv stikker vor kristne arv og bekendelse under stolen. Det skal kendes på os - jamen hvordan skal det gå til? Der er kun een vej: Vejen omad Jesus og vejen sammen med Jesus. Jesus Kristus er lyset. Skal der være lys i os, da må kontakten med Jesus i Kristi kirke være der. Der be- gynder og ender det for alle Guds helgen.

B. Riisgaard.

Nogle træk af gammel- luthersk Kirkeliv.

Hver Gang man oplever noget nyt og besynderligt i vor Kirke og undrer sig derved, faar man at vide, at det er noget luthersk, og vi har jo en luthersk Kirke. Det er ef- terhånden ikke helt lidt, der kan rummes i den store Sæk, som hedder "det lutherske". Men at dette Begreb nu ikke altid har dækket over alt det, som idag tvinges ind i det, og at det gennem lange Tider har rummet Ting, som vor Kir- ke ikke vil kendes ved idag, derom belæres vi af vor Kir- kehistorie. F.Ex. på Gudstjenestelivets Omraade m. H. t. det, som foregik i lutherske Kirkehuse i gamle Dage. Lad os gaa 2 - 3 Aarhundreder tilbage og træde ind i en af vo- re Kirker. Vi vælger Nordborg Kirke paa Nordspidsen af Als - dens Kirkebog i 1600 og 1700- Aarene er nemlig saa fuld af Optogelser, at vi kommer en luthersk Menighed dengang helt ind paa Livet.

Det vigtigste, som sker i denne Kirke, er Søndagens Guds- tjeneste, Messen, som den kaldes. Da Pastor Andreas Brandt 1621 tiltræder sit Embede her, noterer han i Kirkebogen: "D. 28. Oktober sang jeg min første Messe i Herrns Navn". Tyve Aar senere melder Bogen paa Helligtrekongers Dag: "Sam- me Dag sang vores Kapellan sin første Messe for Alteret". Sønnen, Pastor Christian Brandt sang ogsaa "sin første Mes- se", da han 1666 overtog Embedet, og nogen Tid efter var han "udi Svenstrup Kirke og holdt Messe". Saa katolsk omtales Søndagens Gudstjeneste i Nordborgs lutherske Kirke. Hvordan har Gudstjenesten da været holdt her? En Optegnelse fra Paaskedag 1730 giver os nogen Oplysning herom, idet den for- tæller, at fra denne Dag har man i de nordalsiske Kirker be-

gyndt at bruge Kirkeritualet fra 1685, saa at der fra nu af bl.a. " i Stedet for "Gloria in exelsis" nu synges: Aleneste Gud i Himmerig, og for "Credo in unum Deum" (Den nicænske Trosbekendelse) begyndes med: Vi tro allesammen paa een Gud". Dette vidner om, at man helt op i d.18. Aarhundrede har fejret den gammel-lutherske Messe med latinske Led og andre katolske Bestanddele.

Ogsaa Kirkeaaaret har beholdt en stærk katolsk Farve - saaledes nævnes adskillige gamle Helgendage, f.Ex. "Hel lig Blods Dag", Kristi Legems Fest paa Torsdag efter Trinitatis Søndag. Og Julen kaldes med et gammelt Navn "Hel lig Krist". To Dage nævnes særligt - Sct. Jørgens Dag d. 23. April og Sct. Jakobs Dag d.25. Juli - fordi der paa dem "til en Ihukommelse" holdes særlige Gudstjenester, der paa gammel, katolsk Vis er stiftet af Folk i Sognet. Der holdes ogsaa Tidebøn i Kirken - i alt Fald nævner Kirkebogen fra 1661 af' den særlige Bedestund hver Søndag Eftermiddag, som Kapellannen staar for.

En Søndag 1652 noterer Andreas Brandt, som nu er gammel, at der "kom mig nogen Svaghed paa efter Prædiken ved Alteret med Hændernes Bævelse og Rysten, der jeg Brødet skulle uddele. Gud naadelig bevare mig for Gøntagelse for Jesu Kristi Skyld". Og kort efter, da han igen har uddelt den hellige Nadver: "Gud hjalp mig vel af Sted den Tid, Ham være Pris og Ære. Amen". Vi sporer bag disse Ord en dyb Respekt for det helligste i Kirken, Alterets Sakramente, under hvis Uddeling Præsten har faaet et Ildebe findende, hvorved han kunne have tabt Herrens Legeme paa Gulvet - men Gud tillod det ikke. Dette Sakramente bliver ogsaa flittigt brugt - utallige Gange fortælles, at den og den i Sognet har "communiceret", ogsaa her bruges nemlig det gamle, katolske Udtryk om Altergangen, der jo er at indtræde i en Communion, et særligt Fællesskab med Kristus. Og ogsaa Præstens og hans Families Communion kan vi følge fra Aar til Aar, da den hver Gang noteres i Kirkebogen.

Et andet Naademiddel er ogsaa i hyppig Brug i denne lutherske Kirke, nemlig Skriftemaalet. Gang paa Gang omtales at den og den er blevet absolveret eller har "siddet Skrifte" i Menighedens Paasyn. Eller der foretages som et Led i Brugen af Bodens Sakramente offentlig Afbedelse fra Prædikestolen for dem, der har forsyndet sig. F. Ex. paa 2. Adventssøndag 1682: "Gjordes Afbedelse paa Jørgen Hansens og Hustrus Vegne, som kom for tidligt" (d.v.s. at hun var

besvangret før deres Bryllup). Eller Trinitatis Søndag 1732: "Idag blev der offentligt paa Prædikestolen efter Biskoppens Sigelse gjort Afbedelse for Jakob Bertelsen Handskema ger, som for nogen Tid siden faldt i den onde Fristelse, at han ville begaa Mord paa sig selv, men blev ved Guds Naade reddet". Dette synes os meget strengt - det er jo Kirketugt. Og vi roser os ofte af, at vi ikke mere har saadan noget i vor rummelige, lutherske Folkekirke. Men i den gammel-lutherske Menighed ved man endnu, at Kirketugt er noget normalt og nødvendigt i en sund Kirke. Thi den enkeltes Synder er aldrig blot noget privat, men angaar hele Menigheden og skader Kirken. Derfor må de gennem Kirketugten - eventuelt "efter Biskoppens Sigelse" - offentligt bekendes og afbedes i den Menighed, hvis fælles Kristonstand de er et Angreb paa og en Svækkelse af.

Dette indre Fællesskab mellem alle i Menigheden giver sig ogsaa andre Udslag, f.Ex. gennem Forbønnen. Saaledes ogsaa her i Nordborg Kirke, hvor det 1651 nævnes om en syg Kvinde: "Vi bad for hende i Kirken". Eller med et andet smukt Exempel nogle Aar senere: "Fastelavns Søndag communicerede Philip Louw og forærede mig 1 Rigsdaler til Afsked paa sin Rejse til Pommern, at jeg skulle slutte ham i mine Bønner, hvilket ogsaa ske skal". Og indenfor Menighedens Fællesskab over Kirken Omsorg for alle. Ogsaa for sine Børn og Unge. Derfor hører vi ofte om Konfirmationen. Og at vor lutherske Kirke i gammel Tid har set et virkeligt Indhold i denne hellige Handling, marker vi af Pastor Martin Crucows Indførelse i Kirkebogen, da han Kristi Himmelfartsdag 1744 har konfirmeret to adelige Børn, for hvilke han tilføjer dette Ønske: "Herren lade dem komme (d.v.s. faa) den Guds Naades Gave altid til at brænde, som er i den formedelst mine Hænders Paalæggelse". Dette Syn paa Konfirmationen staar meget nær ved Kirkens gamle, katolske Syn: at Konfirmationen er det Sakramente, hvori den Helligaand meddeles gennem Haandspaalæggelse som i Apostlenes Tid.

Den samme Hyrdoomsorg for Sjælens Vel lyser ogsaa ud af Pastor Brandts Ord om den syge Hertug Frederik paa Nordborg Slot: Til ham bliver Præsten kaldet en tidlig Morgen for at række ham "den Herres Jesu Naades - - Sakramente", til hvis Modtagelse Hertugen nu omsider "sig kristeligt havde beredt" efter at han "i mange Aar derfra havde sig absenteret" - dog nu omvender han sig og betror sin Sjæl i Jesu Hænder. Og gennem denne Kirkens Omsorg for hver Sjæl i Menigheden faar tilsidst ogsaa de døende en salig Henfart: En Novembornat

1680 dør Enkehertuginde paa Østerholm. Hun har under sin Sygdom communiceret to Gange "og ellers altid aarle og silde med Hjærtens Suk og Bøn befalede sig i den almægtige og barmhjertige Guds tro Hænder". Og Palmesøndag 1731 begravede Nordborg Menighed en 12 Aars Dreng fra Landsbyen Holm - han har ligget til Sengs i halvandet Aar, "men var ellers begavet af Gud med en god Forstand og Kundskab udi hans Kristendom", og derfor blev han efter "sin store Længsel gjort delagtig i det hellige Alterets Sakramente, før han døde".

Disse Træk maa være nok til at tegne Billedet af vor lutherske Kirke, som den var engang: En Kirke, der ikke som vor "lutherske" Folkekirke idag tvivler paa sin Vej og sit Maal, men med Myndighed i rolig Bevidsthed om sin guddommelige Sendelse gaar ind i alle Menneskelivets Sammenhænge for at øve den Omsorg til Sjælens Frelse, som netop er Kirkens Opgave.

(Nordborg Kirkebog for Aarene 1621-1776 er udgivet af Høyer Møller i "Danske Samlinger for Historie, Topografi, Personal- og Literaturhistorie", Bind V, S. 276 ff og VI, S. 45 ff og 137ff (København 1869-71)).

Urban Schrøder.

Højkirkelighedens Anliggende IX.

VI ER EVANGELISK- KATHOLSK -.

Højkirkeligheden er katolsk. Derom kan der ikke herske Tvivl. Katolsk i sit Kristendoms- og Kirkesyn, i sit Sakrament- og Embedssyn, i sit Gudsstjeneste- og Fromhedsliv. Men den er ikke romersk.

Vi betragter ikke den romersk-katholske Kirke af i Dag som vor "Moderkirke", men vi har fælles historisk Rod med den og maa se paa den som en Søster, der - ligesom vi - siden Bruddet er gaaet sine egne Veje. Det meget, vi har fælles med den, ligger før 1517 - ja, maaske før 1054 - og det senere tilkomne - det specifikt romerske - er af samme Grund ikke "katolsk".

Trods nogen Modstand - saavel fra anderledes tænkende som fra Sympatisører - mener vi ikke at kunne opgive Ordet "katolsk". Dels fordi det er uoversætteligt til Dansk, dels fordi det klart udtrykker vort Ønske om at være og blive

i Kristi ene, sande Kirke. Katolsk betyder ikke bare almindelig, for alle, altomfattende i Tid og Sted, men det, der henvender sig til ethvert Menneske med den hele Sandhed til Frelse. Med Fare for at faa vort Slægtskab med Romerkirken opfattet for "nært", ser vi dog ingen bedre Karakteristik af Højkirkelighedens Stilling i - og paa tværs af Kirkeafdelingernes store Familie end: evangelisk-katolsk.

Det vil af det nævnte klart forstaaes, at det er at gøre Højkirkeligheden Uret, hvis man opfatter den som en mere eller mindre skjult 5. Kolonne for Rom.

Bevægelsen arbejder for den danske Kirkes Re-katholicisering, d.v.s. dens Selvbesindelse paa sin sandt katolske Arv - med en bedre Udmøntning og en rigere Anvendelse af denne end sædvanligt hos os. Vi ønsker at være tro mod det, vi har, og som vore Bekendelsesskrifter vedkender sig og henviser os til. Der er Arbejde nok at gøre i saa Henseende - saavel praktisk som mere theologisk. At denne Tondens saa ogsaa vil føre os nærmere de Kirkeafdelinger, der lever og tænker katolsk, ja, det siger sig selv.

En Genforening med den romerske Kirke under Papatet, især som dette er fortolket efter 1870, finder vi - som andre ikke-romerske, katolske Kristne i Verden - ikke muligt. Meget maa ændres baade her og der, før den Forening, som og så vi selvsagt ønsker med vore romersk-katholske Medkristne, kan virkeliggøres. Uden rothaverisk Selvhævdelse maa de andre Kirkeafdelinger forvente en Indrømmelse af, at der kan være sand katolsk Kirke uden for Papatets Jurisdiktion - og dermed sammenhængende Relativisering af den specifikt romerske Dogmedannelse til en begrænset Tolkning af den sandt katolske Tradition.

Den Tilspidsning af Tankerne om Kirken som Sandhedsformidler, om den hellige Jomfrus enestaaende Stilling og om Offertivoterne i Nadveren, som har fundet Sted i Romerkirkens Ufejlbarhedsdogme, i dens Mariakult og særlige Messeoffertheologi, stiller - saa vidt vore Evner til at skønne rækker - sig stadig hindrende i Vejen for Udjævning i Konfessionsspørgsmaalet Kirkeafdelingerne imellem, men hindrer ikke den broderlige Samtale paa det fælles Grundlag - og burde heller ikke hindre et begrænset liturgisk Fællesskab.

Man fornemmer ogsaa her Ønskeligheden, ja, Nødvendigheden af en dybtgaaende, gensidig theologisk Orientering, der ogsaa omfatter den filosofiske Baggrund og Sprogbrug. Spørgsmaalet om Sandhedens Karakter og Tilegnelse i Kristus finder forskellige Svar, der hver for sig betinger en mere ro-

morsk eller en mere evangelisk-luthersk Trostolkning og -holdning. At Sandheden ikke bare er i, men er en Person - der ikke bare har levet, men stadig lever-, gør også de interkonfessionelle Spørgsmaal kristologiske og konfronterer os fra begge Sider med den levende Udfordring om sand Katholicitet. Det kræver Vilje og Mod til Re-formation fra begge Sider.

O. Lund Pallesen.

K I R K E D A G E N E

i Ebeltoft i September.

Nu, der snart er gået to måneder siden kirkedagene i Ebeltoft, er det muligt at danne sig et overblik over, hvad der især prægede dette højkirkelige stævne. Jeg mener, der var to ting, først og fremmest at det store flertal af deltagere var lægfolk, og det var meget glædeligt og forjættende for den højkirkelige bevægelse, og dernæst, at dagene var en understregning af, at vi ikke må nøjes med at snakke om tingene, sige dem, men at vi er sat til at gøre dem.

Uden at forklejne de øvrige foredrag må pastor Exners tale om "Kirkens genmæle til folkekirken" nævnes. Exner sagde bl.a., at Grundtvig havde talt kirkens genmæle til den daværende statskirke, men at kirkens genmæle i dag til folkekirken ikke er et genmæle der skal lyde i ord - ord har så ringe værdi nu omstunder-, men er et genmæle der først og fremmest skal øves i handling. Da vil det så lidt som Grundtvigs genmæle dengang komme til at stå uænsset. Man erindrede sig de ord Nis Petersen i "Sandalmagerens gade" lægger filosofen Orbilius i munden:

"Han advarede strengt mod at bekende sig til grund-sætninger og tale om dem, men ikke efterleve dem".

Dette, at vi ikke blot skal snakke om tingene og sige dem, men skal gøre dem, gav sig da også udtryk i messer - ne, tidebønnerne, skriftemålene. Festlig var især højmes - sen i Draaby kirke søndag formiddag. Ganske vist er en messe altid herlig, fordi Kristus selv er her til stede, men liturgien kan henholdsvis understrege og fremhæve Kristi nærvar, henholdsvis skjule og tildække det. Ved højmassen i den fyldte Draaby kirke oplevede man, hvor - dan Kristi sakramentale nærvar gennemstrømmede og præge -

de gudstjenestens ydre form.

Mens aftenklokken ringede over Ebeltoft, drog ca. 120 stævnedeltagere i procession gennem byens gader. Forrest bar en student processionskorset, så fulgte de mange læge deltagere og sidst kom præsterne i hvide messeskjorter og stolaer. Foruden salmer blev Davids 136. salme sunget som vekselsang. En præst sang versene, og hele processjonen svarede med "thi hans miskundhed varer evindelig". Man drog op til kirken, hvor vesperen blev sunget.

Diskussionen ved præstekonventet om mandagen, hvor dom - provst Aastrup, Odense, talte om emnet "Højkirkelighedens katteri", gav næppe stort udbytte. Dertil stod parterne for langt fra hinanden. Til en frugtbar debat kræves et vist fælles udgangspunkt, hvorfra man kan drøfte de forskellig - heder, der måtte være. Men et fælles ståsted syntes desvær - re ganske at mangle.

Det, alle vi deltagere i kirkedagene i år skal huske, er det positive, at kirkens genmæle til folkekirken, ikke skal være noget man snakker om, ikke noget man nøjes med at sige, men at det først bliver kirkens rette genmæle i det øjeblik det øves.

P.D.

F R A E T B R E V .

(Nærværende brev, som bringes i uddrag, er en frugt af kir - kedagene i Ebeltoft. Red.)

..... Tak for sidst. Vi var begge to glade for dagene i E - beltoft, selvom det at høre på foredrag absolut ikke er min største lyst. Det jeg får mere udbytte af er samværet om nad - veren, i bønner og i det frie samvær ved måltiderne, som er noget meget værdifuldt.

Det jeg har tænkt mest over efter mødet er det spørgsmål: "Hvad skal vi gøre?" Selvfølgelig er det vigtigt, at der skal gøres et godt theologisk arbejde. Det er endda meget vigtigt. Men der er en ting, det er lige så vigtigt at arbejde på, og det er at genopvække folkefromheden. Det blev nævnt af flere omend med andre ord, og det er meget vigtigt. Jeg har lige læst begyndelsen til Johannes Aabenbaring, brevene til de syv menigheder, og det slog mig med forfærdelse, at alle de an - klager, der rejses her, kan rejses mod os i den danske kirke: Vi har mistet den første kærlighed, vi tror vi er rige, vi tror vi er en levende kirke, men vi er fattige, elendige og

nøgne, vi er døde på legeme og sjæl, vi er hverken kolde eller varme. Vi tåler nicolaiternes, alverdens vranglærdomme iblandt os, og skøgen Jesabel, også hun findes i vor manglende ægteskabsmoral og vranglærdomme angående ægteskabet og det seksuelle liv. Ikke blot gør vi disse ting, men vi siger også, at det er rigtigt sådan, og lærer andre dem.

Findes der mere end een vej her, et tordnende "Så siger Herren. Omvend jer og gør bed"? Men det er ikke til hedninger, vi skal råbe omvend jer, det er til et frafaldent kristent folk. Men vi skal ikke gøre omvendelse til blot en religiøs oplevelse, men vi skal som Johannes give den enkelte noget at gøre. Her er det folkefromheden kommer ind.

Jeg har været med til et par missionsuger i England. Forberedelserne til en sådan uge i et sogn begyndte et helt år i forvejen ved at undervise kirkefolket og gennem bøn. Når ugen kom, stod der en flok i menigheden parat til at hjælpe og støtte på flere måder. Selve missionsugen blev gerne ledet af en ordenspræst med et par andre præster til hjælp samt 4-5 ordenssøstre. Det er vistnok mest franciskanerne, der afholder disse missionsuger. I løbet af ugen gik søstre og lægbrødre på husbesøg fra dør til dør. Der var møder og undervisning af børn og unge, mødre og andre grupper, og præsterne var parate i kirken til samtale og til at høre skriftemål. Om aftenen var hovedmødet med en vækkelsesprædiken og derefter undervisning: om at gå til skrifte, om at lave en regel for sit liv og for sin bøn, om at lære børnene at bede, om at holde husandagt, om økonomi o.s.v. Det var rent praktiske ting, sådan at alle havde mulighed for at gøre et skridt, gøre noget. Der var også hver aften mulighed for at gå op til alteret og offentligt forny sin dåbspakt, og hver dag begyndte selvfølgelig med messe i kirken. Missionsugen ville så blive efterfulgt af fornyet arbejde i sognet, af konfirmationsklasser og anden undervisning. Det var en uge, der kunne mærkes mange år frem i tiden i et sogn.

Det er mit håb, at vi måske engang her i landet kan lave noget tilsvarende, selvfølgelig afpasset efter danske forhold. Men det er jo i høj grad betinget af, at vi får nogle søstre, og at der vil være præster, der er parate til at påtage sig det store ekstra arbejde, for

endnu mangler vi jo rigtige ordenspræster. Dog, hvem ved, måske er de nærmere, end vi tror.....

Søster Lilli,

Hellig Kors Kloster. Lem.

(De engelske menigheder, S.Lilli refererer til, er sogne indenfor den anglikanske kirke. Red.)

- - - - -

S A L M E R N E I
=====

G U D S T J E N E S T E N .
=====

Ved det højkirkelige konvent for præster i Virring i maj blev der nedsat et udvalg til at arbejde med højmosens salmer. Denne artikel må ses som et første udtryk for udvalgets arbejde. Red.

Der er et spørgsmål, der med rette optager kirkegangene: Hvad skal vi synge i gudstjenesten? Her kan menigheden jo være aktiv, her kan menighedens præstedømme vel få lov til at fungere. Inden tjenesten begynder, sidder mange kirkegangere og slår numrene op - og efter gudstjenesten er det også ofte noget af en salme, der tilsyneladende hænger mest fast i deres sind.

Men - også på dette område ses der tydelige tegn på gudstjenestens forfald i vor tid. Mange præster synes ikke at vide, hvad en gudstjenestes mening egentlig er. Ikke blot ved deres prædiken skal de dominere det hele, men også ved deres salmevalg kan de hindre menigheden i at tjene i det almindelige præstedømme. Hvad meningen egentlig er med disse salmer, synes de færreste virkelig at have tænkt igennem. Undertiden synes salmevalget at være så tilfældigt, at de fleste numre på tavlen snart kunne være trukket i en tombole. Men værre er måske, hvis valget er foretaget så dygtigt, så præsten dermed gør sig til herre over gudstjenesten og faktisk forandrer dens karakter.

Jeg mindes selv fra tidligere præsteår min skjulte glæde over godt udført arbejde: Jeg havde i min lørdagsforberedelse "furdet" eet bestemt "budskab" i dagens tekst. Jeg havde måske "bovist" det dygtigt ved at få dagens øvrige tekster til at sige det samme. I den frie bøn før og efter

prædikenen havde jeg på en snild måde "talt" til Gud (og til menigheden) om netop dette budskab, jeg havde fundet. Og endelig glædede jeg mig over, at jeg havde været så dygtig til at vælge salmer, så jeg havde fundet hele fem, der alle på en eller anden måde "bekræftede" min prædiken. Mon ikke en eller anden præst med et smil - eller måske med irritation kan kende sig selv i denne skildring?

Er det til at undre sig over, hvis mange gik lidt triste hjem fra kirke, fordi "de ikke havde fået noget"? Præsten havde jo netop med stor dygtighed fået alt til kun at sige een ting - altså det, hans prædiken gik ud på. Denne ene ting stjal han nærmest ud af alle tekster og understregede i alle bønner og salmer, så menigheden slet ikke kunne få fred til at høre noget andet, som den måske havde mere brug for. På den måde kan præsten gøre sig til herre over hele handlingen - ikke bare over prædikenen. Det er i virkeligheden udtryk for præstens tyranni over det almindelige præstedømme. Hvis en gudstjeneste fik lov for præsten til at stå i hele sin kirkeligt ordnede mangfoldighed, var der da meget mere mulighed for, at flere "fik noget med hjem" - for igen at bruge dette lavkirkelige udtryk.

Men hormed er også sagt, at gudstjeneste ikke bliver høj-kirkelig blot fordi præsten bruger fine messeklæder og indfører Kyrie og Gloria og andre gode ting, (som vi selvfølgelig ønsker at få tilbage igen). Trods disse ting kan en gudstjeneste godt fornemmes meget reformert og møde-agtig i hele sit præg. Ja, jeg har endda deltaget i "fine" højmesser, ledet af højkirkelige, og de kunne være tunge og trættende på grund af forkert salmevalg. og omvendt kan en højmesse, der ikke med eet ord afviger fra det gældende ritual, fornemmes ganske højkirkelig.

Altså, salmerne spiller en meget stor rolle både for præst og menighed. Begge parter trænger til at tænke spørgsmålet igennem: Hvad er meningen med at synge de salmer - Hvorfor gør vi det?

Jeg mindes en højmesse en dejlig sommerdag i en smuk kirke. En god menighed var samlet. Der var et fint orgel, mange blomster og lys. Præsten trådte frem i messeklæder. Man havde brugt Kyrie og Gloria der i 50 år. Der sad man nu i sin ferie med hele sin familie og sammen med mange andre kirkelige badegæster - glad og veloplagt. Den første salme begyndte på en festlig melodi sådan: "O, vågner op....." Men det var ikke Kingos "Vågn op og slå på dine strenge, syng mig en dejlig morgensang. Nej, det var Brorsons: "O,

vågner op af verdens drømme, I lunkne kristne op med magt. Vor Jesus, som skal verden dømme....." Ja, jeg behøver ikke at citere mere. Her kommer vi intetanende i kirke - glæder os til at bringe Gud vor tak og lovsang i gudstjenesten, fordi vi lever og har hinanden, for den dejlige dag, for ferien, fordi vi må leve i alt dette i vor dåbs pagt med Gud. Og så startes der med, at vi dunkes i hovedet med sådan en vækkelsesprædiken. Og komisk nok skal vi tvangsindlægges til at holde den prædiken selv (ved at synge den). Senere skulle vi synge en række andre "prædikener" på vers - foruden at vi skulle høre præstens.

Det er at gøre sig til herre over gudstjenesten - tvinge os, der den dag stod i det almindelige præstedømme, ind under sognepræstens vilje. Her blev det gjort på een måde. Det kan også gøres på andre. Misforstå mig ikke. Der skal sandelig også lyde omvendelses- og bodsprædiken i kirken. Kirkeåret har f.eks. sine faste- og bdstider, der skal præge højmessens. Der er også i høj grad brug for møder i kirker og mødesale, hvor en sådan forkyndelse skal kalde ad mennesker. Men i almindelighed er en højmesse noget andet - akkurat som aftensang er noget andet end morgensang, og bryllup noget andet end begravelse.

For at det almindelige præstedømme ret kan fungere i salmesangen, må salmevalget foretages efter liturgiske principper. D.v.s. det skal rette sig efter gudstjenestens karakter af højmesse - og efter denne messes plads i kirkeåret. På grund af menighedens præstelige medvirken i messen må præsten ikke enerådigt udelade epistlen eller trosbekendelsen eller flytte disse led hen i slutningen af gudstjenesten, hvis han synes, det er kønnere og mere folkeligt. På lignende måde forholder det sig med salmevalget. Messens pædagogiske og meningsfyldte linie bliver langt mere klar for menigheden, hvis i hvert fald de tre af salmernes særlige karakter fastholdes. Jeg tænker på introitus-, halleluja- og offertoriesalme (indgangssalme, anden salme og den salme, der forbereder menighedens altorgang). Sker dette, så er det ikke blot præsten, der bestemmer, og så vil menigheden efterhånden kunne forstå sin liturgiske funktion på dette punkt. Så vil den lettere kunne se gudstjenestens sammenhæng.

I næste nummer vil jeg fortsætte disse overvejelser over salmesangens plads i gudstjenesten.

Desuden vil der fra advent blive forsøgt en slags gen-

nemgang af kirkeåret med særligt henblik på valget af salmed, der anbragt i en liturgisk sammenhæng passer til hver højmesses særlige præg. Da opgaven er meget vanskelig - i virkeligheden et eksperiment, opfordrer jeg præster til at medarbejdere på den måde, at de sender mig deres forslag, der så vil blive indarbejdet i det endelige resultat. Manpræster har sikkert et regnskab over salmer, de før har brugt. Om nogen kun vil sende mig forslag til tre af højmessens hovedsalmer, vil dette også være tilstrækkeligt. Rimeligvis kan der blive offentliggjort to salmeforslag til hver messe. Foreløbig ønsker jeg snarest tilsendt forslag til tiden: advent- jul - helligtrekonger.

Poul Ulsdal. Hejls.

K A L E J D O S K O P E T .

Kulturel importregulering.

Hidtil har hovedstadens ateister ved hjælp af "Politiken" og en kreds af forstenede åndsradikale akademikere reguleret den kulturelle import til Danmark og har formået at bibringe befolkningen deres egne fortegnede forestillinger om, hvad der ude i Europa var toneangivende, var "hovedstrømninger".

Med særlig skræk imødeså man derfor fra den side fællesmarkedet, der nemt kunne bryde importmonopolet og afsløre bedraget, når folk i kraft af den udvidede kontakt med omverdenen fik øjnene åbnet for det kristne Europa uden for vore grænser.

Men faren er nu delvis afbødet ved oprettelsen af et kulturministerium og danske "kulturhuse" eller "institutter" rundt om i landene. Formålet dermed kan være anbringelse af veltjente og dygtige partifæller, til fremsigelse af ulideligt kedsommelig retorik ved uendeligt ligegyldige fester og jubilæer. Men det vil også tjene til fortsat - omend begrænset - regulering af både den kulturelle import og eksport, til skade naturligvis for alt religionen vedrørende.

Carl-Ulrik.

100års jubilæum.

Mit vækkeur har haft 100års jubilæum. 36525 gange (de 25 i skudår) er det blevet indstillet og trukket op, og mangen sød og sorgløs søvn har det bragt til ophør. Nu har

det dog i lang tid svigtet, og derfor har familiens medlemmer tit sovet over sig og er kommet for sent til skole, til kirke og til deres arbejde.

Da jeg foreslog min praktiske kone at beholde det på prøve lige de næste 100 år, svarede hun: "Nej, nu er det slidt op, køb hellere et nyt vækkeur".

Carl-Ulrik.

"Dansk Kirketidende".

I det hele stagnerer dansk åndsliv i en provinsiel mejeririgtighed. Har en åndsretning overlevet sig selv, kan den i stedet for at dø fortsætte sin tilværelse i kraft af udstrakt pensionats- og efterskolevirksomhed, og talemåder, der på en bestemt historisk baggrund udtrykte en vis sandhed og ret, lever nu videre løsrevet fra al åndelig virkelighed. De tjener som et jerntæppe eller en cementmur til at opretholde den pågældende retnings greb om dens tilhængeres børne- og oldebørn og betrygge dens funktionærers levbrød og position.

Den kirkelige såvel som den ukirkelige Grundtvigianisme råder over et fælles arsenal af floskler og fraser, som man med stor virtuositet spiller ud mod alt nyt åndeligt liv for at slippe for at tage virkelig stilling til dets pålydende og intentioner. Al denne krukkede folkelighed og kunstige bredbenethed (som folket af sig selv aldrig var kommet på), denne gøren sig lækker overfor magthaverne og de mange ved at sparke ud efter præster, faglig dygtighed og åndelig disciplin, dette had til ydre former og dannelse, denne mistankeliggørelse af kundskaber og studier (ikke mindst theologiske) - alt dette er det, som pastor Riemann så diskret og behændigt apellerer til i sit angreb på vor basis i "Dansk Kirketidende", (cit. i "Kr.Dagbl." 29.aug.)

Nu skal det langt om længe røbes, hvad alt dette er. Er det ikke ens og et "præstevælde", man ved disse evindelige udfald mod præster er ude om at sikre? Er samme rørende omhu for "den jævne mand" ikke kendt andetstedsfra? Samme mur omkring ham, samme frygt for, at han skal vove springet ned i Bernauerstrasse og ud i friheden.

Carl-Ulrik.

F I K D E L Æ S T

Poul Ulsdal: Gudstjenesten i vor tids religiøse krise? hvis ikke -- skulle De købe bogen. Den er værd at læse.

D A N S K T I D E B O G .

Dansk Tidebog, der endelig er udkommet og nu altså kan købes, indeholder følgende afdelinger: "Ugens tidebønner", "Kirkeårets tidebønner", "Tidebønner ved forskellige lejligheder" m.m. tilrettelagt af sognepræst Dag Monrad Møller, organist mag. art. Finn Viderø og sognepræst Harald Vilstrup samt "Bibelske Salmer" tilrettelagt med gregorianske melodier ved sognepræst Gunnar Pedersen og med forklarende noter af provst Svend Aage Nielsen. Prisen er 32,50 kr.....

Som det vil fremgå af ovenstående, foreligger der nu på dansk grundlag en samlet tidebønssamling ordnet til praktisk brug, således at man også i den danske kirke i lighed med adskillige andre lutherske kirker nu har praktisk mulighed for at udøve den bibelske fællesbøn.

For klarheds skyld må det muligvis understreges, at en "tidebog" ikke kan betragtes som en ritualbog med forslag til indførelse af en ny liturgi i vor kirkes gudstjeneste på linie med de forskellige forslag og eksperimenter, der i de senere år er fremkommet herhjemme. At tidebønnens form, efter det omfang den i fremtiden måtte blive udøvet naturligvis vil få indflydelse på udformningen af f. eks. vor aftensangsgudstjenester vil være rimeligt at vente, men er i denne sammenhæng sekundært. En tidebog er i første række en bønnebog. Ganske vist en bønnebog af en særlig karakter. Selv om dens bønner bedes 'privat' er de "fællesbønner", som Fadervor er det. Og selvom de læses eller synges af en gruppe, den være sig stor eller lille, er "fællesbønnen" 'privat' i den forstand, at alle deltagere er aktivt engagerede i dens udførelse, hvor det centrale er veksellæsning eller vekselsang. Og dens indhold er, som Sigtunastiftelsens forstander, Olov Hartmann, har sagt det i sit skrift "Att bedja Guds ord", i sin kerne ikke andet end bibelens ord anvendt som bøn og ikke i første række som analyserende læsning. Dette gælder ikke mindst de afsnit, der allerede fra begyndelsen har bønnens form. Bogen kan købes ved Theologisk Oratoriums forlag, Bringsstrup pr Ringsted.

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I redaktionen sidder Urban Schrøder, Varnæs. Lund Pallesen, Lyngby. Poul Ulsdal, Højl. Børge Riisgaard, Rimsø pr. Voldby (ansvh.) og Per Dølmer Laurbjerg, Ekspedition, giro 1109 88.